

підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, магістр. Укл. Н. М. Атаманчук. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2023. 142 с.

2. Варбан Є. О. Особистісна рефлексія як ресурс психологічного подолання. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*. Психологія. Х.: ХНПУ, 2010. Вип. 37. С. 41-51.
3. Гаркуша І. В., Дубінський С. В. Щодо проблеми життєвої кризи особистості. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. №1(23). 2022. С. 49-58.
4. Ткачишина О. Р. Кризові ситуації: адаптаційні ресурси особистості та соціальні стереотипи. *Теорія і практика сучасної психології*. №1. Т. 3. 2020. С. 116-120.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Біліченко О.С.

кандидат економічних наук, доцент,

Миколаївський національний аграрний університет

bilichenko77@ukr.net

Однією з глобальних цілей сталого розвитку є забезпечення якості освіти. Останні роки освітній процес був організований у складних умовах віддаленого або змішаного навчання через пандемію та військову агресію російської федерації. Це знайшло своє відображення у нових викликах, із якими зітнулися всі учасники освітнього процесу. Незважаючи на реалії сучасності, молодь країни демонструє прагнення до саморозвитку та будує плани на майбутнє. Успішна реалізація життєвих планів суттєво залежить від вибору професії, усвідомлення важливості соціальних зв'язків у нашому житті та подолання впливу складних життєвих обставин на емоційний стан [2]. У зв'язку із цим психологічний аспект формування готовності студентської молоді до професійної діяльності набуває особливої актуальності.

До питання психологічної готовності до трудової діяльності у своїх дослідженнях зверталось багато як іноземних, так і вітчизняних науковців: Т. Парсонс, Д. Сьюпер, Г. Мюнстерберг, А. Міллер-Тідеман, Дж. Холланд, Е. Бордін, У. Мозей, Е. Роу, Л. Готфредсон, В. Паттон, М. Макмен, Г. Пітерсон, Дж. Сампсон, Дж. Ленз, Р. Реардон, Р. Лент, С. Браун, Р. Девіс, Л. Лофквіст, Дж. Крумбольц, О. Кокун, М. В. Кроз, Л. Я. Гозман, О. І. Ларичев, Ю. Козелецький, Н. Ф. Наумова. Проте, набуває особливої актуальності дослідження психологічних чинників формування готовності студентської молоді до професійної діяльності в Україні, з урахуванням нових викликів сьогодення.

Психологічна готовність сучасної студентської молоді до професійної діяльності являє собою складну багаторівневу систему психічних особливостей суб'єкта, що виступають як суб'єктивні умови його успішної роботи. До чинників, які впливають на формування готовності студентів до виконання професійних завдань відносять: активність, інтереси, схильності, мотивацію, самоусвідомлення, самооцінку, темперамент, характер та інші індивідуальні якості особистості. Аналізуючи вплив різних чинників готовності, слід зауважити, що вони не виключають один одного, а посилюють усвідомлення складності і багатогранності цього процесу [1].

Психологічні можливості, що роблять кожну людину унікальною, залежать від її індивідуальних характеристик: будови тіла, особливостей роботи нервової системи, функціональної асиметрії мозку та інших факторів. Саме ця своєрідність індивідуальних особливостей виступає як природні задатки, але вони ще не визначають розвиток здібностей, як індивідуальних психологічних можливостей до професійної діяльності. Досягнення результату відбувається поєднанням трьох компонентів, а саме: знань, умінь, мотивації. Перші два можуть засвоюватися наполегливою працею, тому їх інколи називають здібностями. Вони формуються під впливом психічних процесів, які знаходяться в основі оволодіння практичними знаннями й уміннями.

Здібності людини мають динамічний і гнучкий характер, що дозволяє їм

змінюватися та розвиватися під впливом різних психічних якостей під час виконання професійних завдань. У кожної особистості структура здібностей до однієї й тієї ж діяльності може значно відрізнятися через індивідуальні особливості та унікальні комбінації психічних характеристик. Часто людина змушена працювати у сфері, де спочатку не має виражених здібностей, і в таких випадках вона, усвідомлено чи ні, компенсує цей недолік, використовуючи свої сильні сторони. Компенсація може відбуватися шляхом набуття нових знань і навичок, розробки власного стилю роботи або ж через активізацію інших, більш розвинених здібностей. Рівень розвитку здібностей можна оцінити за кількома критеріями: швидкістю оволодіння діяльністю, здатністю переносити сформовані психічні якості на нові завдання, а також ефективністю співвідношення витрачених ресурсів і досягнутого результату.

Набуті компетентності мають сприяти формуванню професійного світогляду особистості, який у майбутньому молодий фахівець зможе реалізовувати у своїй практичній діяльності. Для того, щоб вільно орієнтуватися у даному просторі необхідно готувати працівників, які б могли реалізовувати свої фахові якості з орієнтацією на широку варіативність працевлаштування, бути готовими до саморозвитку, до сприйняття й створення нових знань та ідей. Мотивація студентської молоді до професійної діяльності є досить складним психологічним утворенням. Студентоцентризований підхід в освітньому процесі передбачає врахування особистісних можливостей і потреб кожного здобувача вищої освіти, надання свободи у виборі складових освітніх програм, стимулювання усвідомлення індивідуального сенсу навчання, а також сприяння свідомому й відповідальному формуванню власної освітньої траєкторії.

Державний класифікатор професій, затверджений Наказом Міністерства економіки України, містить широкий спектр професій. Проте, обираючи майбутню професію, сучасні молоді люди навряд чи детально ознайомлюватимуться з цим документом. Вони будуть орієнтуватися на свої здібності, вподобання, умови і рівень оплати праці, рекомендації та інші критерії

й фактори. В основу класифікації за Є. О. Клімовим покладено поділ професій на такі п'ять типів:

- 1) людина – людина;
- 2) людина – природа;
- 3) людина –техніка;
- 4) людина – знакова система;
- 5) людина – художній образ [3].

До першої групи відносять людей, які займаються навчанням, вихованням, лікуванням, обслуговуванням (вчитель, вихователь, офіціант, психолог, лікар, юрист, екскурсовод, менеджер, пекар, продавець, бібліотекар тощо). Трудова діяльність цієї групи охоплює пізнання, обслуговування, перетворення соціальних систем, товариств, груп населення, а також людей різного віку. Завдання психодіагностики для цієї категорії включають виявлення особистісних рис, пов'язаних з емоційною сферою, потребою у спілкуванні, а також рівнем соціального інтелекту. Для представників цієї групи важливо розвивати комунікативні та організаторські здібності.

До другої групи належать особи, що працюють з біологічними процесами, рослинами, тваринами, мікроорганізмами та вивчають умови їхнього існування (агрономи, біологи, зоотехніки, екологи, садівники, овочівники). Для досягнення успіху в цих професіях важливо вміти прогнозувати і оцінювати зміни в природі, працювати в умовах, коли результат стане відомий лише через певний час. Серед важливих якостей – терпіння, спостережливість, наполегливість, здатність до систематичної роботи, працездатність і турботливість.

Представники третьої групи пов'язані з обробкою неживої природи, неметалевих промислових матеріалів, металів і напівфабрикатів, з механічним монтажем і складанням машин, будівництвом, транспортом, апаратами, установками, технічними системами (інженер, машиніст, шофер, кранівник, слюсар, радіомеханік, токар). Для таких професій важливі високі вимоги до просторового мислення, технічної уяви, сенсомоторної координації, точності та

гнучкості рухів. Значну роль також відіграє розвиток зорового, слухового та м'язово-суглобного сприйняття.

Четверта група об'єднує професії, що працюють з абстрактними поняттями, схемами, цифрами, кодами, формулами, таблицями (економісти, програмісти, статистики, коректори). Особливістю цих професій є висока вимога до точності сприйняття, пам'яті, концентрації уваги, емоційної стійкості та здатності виконувати монотонну роботу з цифрами, формулами та іншими абстрактними символами.

П'ята група включає спеціальності, пов'язані з творчістю та мистецтвом (актори, художники, музиканти, фотографи). Професійними особливостями представників цих професій є те, що значна частка витрат їх праці залишається прихованою від стороннього спостерігача і, для створення кінцевого результату, необхідно докласти значних зусиль.

Психологи складають професіограми для опису характеристик професій. Існують також програмні засоби для аналізу ідеальних професійних профілів, однак найкраще вибір професії робити самостійно, ґрунтуючись на власних емоціях, аналізі і розумінні.

Студенти – специфічна соціально-демографічна група людей зі своїми потребами, мотивами, життєвими завданнями – своєю особливою психологією. Наявність спільних специфічних потреб дає підстави для узагальнення основних чинників їх готовності до професійної діяльності. Володіючи певними якостями, молодь має можливість розвивати свої здібності. Під впливом професійної діяльності здобувачі вищої освіти формують взаємопов'язану систему чинників, яка сприяє досягненню успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кокун О. М. Зміст та структура психологічної готовності фахівців до екстремальних видів діяльності // Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 7. – Харків. : УЦЗУ, 2010. С. 182 – 190.

2. Практичний семінар від психологині польської гуманітарної акції для студентів-психологів URL: <https://ua-news.mnau.edu.ua/2025/02/prakt-sem-psihol-pol-gum.html> (дата звернення 28.02.2025).
3. Психологія професійної діагностики та професійного консультування: практичний посібник / Ігнатович О. М., Татаурова-Осика Г. П., Шевенко А. М. ; за ред. О. М. Ігнатович. – Кропивницький: Імекс – ЛТД, 2021. 225 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЮНАКІВ ЗІ СХИЛЬНІСТЮ ДО НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

Блищавенко О. О.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

oleh.blyshchavenko@gmail.com

Актуальність дослідження. Проблема наркотичної залежності серед юнаків вимагає глибшого осмислення не тільки як біоповедінкового чи соціального феномену, а передусім як вияву динамічної взаємодії особистості з середовищем у стані внутрішнього конфлікту, пошуку себе, порушення ідентичності. Період юнацького віку супроводжується кризою смислів, невизначеністю життєвих перспектив і водночас потребою в автономії, експериментуванні, ризику. На цьому етапі знижується контроль з боку дорослих, зростає вплив середовища однолітків, підвищується чутливість до фрустрації. У поєднанні з недовірою до соціальних інститутів, браком підтримки й обмеженим доступом до безпечного психоемоційного середовища це створює вікно вразливості, у межах якого формується схильність до вживання психоактивних речовин.

Водночас не всі юнаки, що опиняються в ризикованих умовах, виявляють поведінку, пов'язану з наркотизацією. Деякі з них демонструють здатність чинити